

Strategiset ohjeet osallistavaan kriisiviestintään lasten kanssa

Fredrik Barkenhammar

Versio:

15.5.2024	CBSS:n ensimmäinen luonnos
18.6.2024	CBSS:n toinen luonnos
2.7.2024	CBSS:n toinen luonnos sisältäen johdon yhteenvedon

“Euroopan unionin rahoittama. Esitetyt näkemykset ja mielipiteet ovat kuitenkin vain kirjoittajien omia eivätkä välttämättä vastaa Euroopan unionin näkemyksiä ja mielipiteitä. Euroopan unionin tai myöntävän viranomaisen ei voida katsota olevan niistä vastuussa.”

”Sopimusvaltiot takaavat lapselle, joka kykenee muodostamaan omat näkemyksensä, oikeuden vapaasti ilmaista nämä näkemyksensä kaikissa lasta koskevissa asioissa. Lapsen näkemykset on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti.”

YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista, 12 artikla

Sisältö

1.	JOHDON YHTEENVETO	4
2.	JOHDANTO	5
3.	VIESTINTÄKAMPANJASI SUUNNITTELU	6
3.1.	TAVOITTEET	6
3.2.	KOHDERYHMÄN TAVOITTAMINEN	7
3.3.	YHTEISTYÖKUMPPANEIDEN TUNNISTAMINEN	8
3.4.	VIESTIT	9
3.5.	RESURSSIT	9
3.6.	KAMPANJAN MUISTILISTA	11
3.7.	ESIMERKKIHENKILÖN KORTTI	13
4.	KOMMUNIKOINTI LASTEN KANSSA	14
4.1.	SEITSEMÄN OLENNAINEN ASIA LASTEN KANSSA VIESTINTÄÄN:	14
4.2.	LAPSILLE KIRJOITTAMINEN	15
4.3.	KÄYTÄNNÖN VIESTINTÄTYÖKALUT	17
5.	MUISTILISTA HÄTÄTILANTEESEEN PAKATTAVAA REPPUA VARTEN	19
6.	MUISTILISTA RISKIEN TUNNISTUSKIERROSTA VARTEN	20
7.	LASTEN SUOJELUA KOSKEVAT PERIAATTEET	21

1. Johdon yhteenveto

Itämeren valtioiden neuvosto (CBSS) on käynnistänyt Secure Kids -hankkeen, jonka tarkoituksena on parantaa kriisivalmiutta ja -apua ottamalla lapset tehokkaasti mukaan toimintaan. Tässä asiakirjassa annetaan käytännön ohjeita lasten kanssa viestintään, johon kuuluu myös strategioita lasten tavoittamiseksi ja osallistamiseksi kaikissa CBSS:n jäsenvaltioissa. Siinä korostetaan erityisesti sitä, miten tärkeää on ottaa lasten ääni mukaan hätätilavalmisteluihin.

Lasten kieli, koulutus, kulttuuri ja sosioekonominen asema vaihtelevat suuresti CBSS:n kymmenessä jäsenvaltiossa. Esimerkiksi islantilaisille lapsille tulivuorenpurkaukukset ovat tutumpia kuin tanskalaisille lapsille. Sosioekonomisilla tekijöillä on myös merkittävä rooli siinä, miten lapset saavat tietoa kriisitilanteisiin valmistautumisesta.

Tehokkaan viestinnän kannalta on ratkaisevan tärkeää ottaa lapset suoraan mukaan viestintävälineiden kehittämiseen ja räätälöidä suunnitelmat paikallisiin olosuhteisiin ja keskittyä olennaisiin vaaroihin. Kohderyhmän jakaminen pienempiin ryhmiin, kuten ikäryhmiin tai koulua käymättömiin lapsiin, auttaa vastaamaan heidän yksilöllisiin tarpeisiinsa. Kun etusijalle asetetaan haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät, kuten maahanmuuttaja- tai syrjäytyneiden perheiden lapset, varmistetaan, että he saavat tarvittavaa huomiota ja räätälöityjä viestintätoimia.

Tämän viestintästrategian keskeisenä suosituksena on saada lapset osallistumaan toimintaan pikemminkin käytännön toimien kuin teoreettisten selitysten avulla. Pelillistäminen tekee oppimisesta hauskaa, ja vanhempien osallistuminen on etenkin haavoittuvissa yhteisöissä ratkaisevan tärkeää koko perheen tavoittamiseksi.

Aineistojen ja harjoitusten olisi heijastettava paikallisia olosuhteita ja vaaroja, jotta ne olisivat helpommin lähestyttäviä. Ongelmanratkaisuharjoitukset kannustavat kriittiseen ajatteluun, ja vastuun antaminen lapsille edistää vastuunottoa ja kannustaa heitä jakamaan tietoa perheissään. Työpajojen ja keskustelujen järjestäminen antaa lapsille mahdollisuuden ilmaista ajatuksiaan ja huoliaan, jolloin heidän panoksensa otetaan huomioon viestintästrategioissa.

Kirjallisissa aineistoissa käytetään yksinkertaista kieltä, vältetään jargonia ja annetaan selkeät selitykset käsitteille ”evakuointi” ja ”väestönsuoja”. Käytännön välineet ja harjoitukset, kuten riskien tunnistamisen kävelykierrokset, kotivaran kokoaminen, roolileikit hätätilanteissa ja hyvän tahdon lähettäjien osallistuminen, voivat lisätä lasten ymmärrystä ja valmiutta. Kriisitietoisuutta käsittelevät työpajat voivat auttaa ymmärtämään lasten käsityksiä ja kehittämään strategioita yhdessä.

Lasten kanssa työskennellessä on tärkeää noudattaa tiukasti lasten suojeluun liittyvää ohjeistusta, jotta voidaan varmistaa lasten turvallisuus ja hyvinvointi. CBSS:n lasten suojelua koskevissa käytännösäännöissä esitetään suuntaviivat lasten suojelemiseksi hyväksikäytöltä ja riistolta näiden toimien aikana.

2. Johdanto

Jokainen on samaa mieltä perusoletuksesta: Otetaan lapset mukaan. Miten se sitten tehdään?

”Secure Kids” -projektissa Itämeren valtioiden neuvosto (CBSS) pyrkii paitsi tavoittamaan lapset paremmin kriisivalmiudessa ja -avussa myös tuomaan heidän äänensä, tarpeensa ja ideansa mukaan kriiseihin valmistautumisprosessiin. (”Kriisillä” tarkoitetaan tässä asiakirjassa luonnonkatastrofeja, kuten tulvia tai äärimmäisiä sääoloja, sekä siviiliriskejä, kuten sotaa tai teollisuusonnettomuuksia. ”Kriisitilanteessa” odottamattoman tapahtuman seuraukset ovat niin valtavia, että väestönosa ei pysty selviytymään tilanteesta ilman ulkopuolista apua. Tätä määritelmää sovelletaan riippumatta siitä, onko ”väestönosa” 20 miljoonan asukkaan maa vai kolmilapsinen perhe).

Tämä asiakirja on käytännön opas viestijöille. Siinä annetaan ohjeita lasten tavoittamiseen ja heidän kanssaan viestimiseen, ja se sisältää esimerkkejä onnistuneista toimista ja parhaista käytännöistä Itämeren alueen maista.

”Lapset” eivät ole homogeeninen kohderyhmä, ei edes kaikissa CBSS-jäsenmaissa. Kaikissa näissä kymmenessä valtiossa on eri kieli, koulutusjärjestelmä ja kulttuuri. Niissä on myös erilaiset luonnonkatastrofit. Islannissa, jossa tulivuorenpurkaukset ovat hyvin välitön vaara, lapset tuntevat tällaiset katastrofit paljon paremmin kuin esimerkiksi Tanskassa.

Vaikka kaikki CBSS-valtiot ovat kehittyneitä teollisuusmaita, lasten sosiaalinen ja taloudellinen asema voi vaihdella suuresti kussakin maassa. Verrattain varakas ja koulutettu lapsi on helpompi tavoittaa, koska hän käy koulua, osallistuu yleensä sosiaaliseen toimintaan ja pystyy kiinnittämään jonkin verran huomiota kriisitilanteisiin liittyviin tietoihin. Esimerkiksi maahanmuuttajaperheiden lapsia, mahdollisesti ”laittomia” maahanmuuttajia tai muita syrjäytyneitä ryhmiä on paljon vaikeampi tavoittaa. Toisin sanottuna: On eri asia tavoittaa koditon lapsi tai paperiton maahanmuuttajaperhe Pohjois-Suomessa kuin vauraassa Kööpenhaminan lähiössä asuvan perheen lapset.

”Koulutettuja on helppo kouluttaa.”

Maj Brzozowska, sosiologi, Poznanin yliopisto

Tässä oppaassa suositellaan, että kohderyhmää osallistetaan mahdollisimman paljon viestintäideoita kehitettäessä. Lasten tavoittaminen on lasten kanssa puhumista. Neuvomme kaikille, jotka yrittävät kehittää kriisiviestinnän välineitä nuoren yleisön tavoittamiseksi, on: Ota kohderyhmä mukaan työhösi. Kysy heiltä. Ota heidät mukaan prosessiin.

3. Viestintäkampanjasi suunnittelu

Jokainen viestintäsuunnitelma on ainutlaatuinen ja täytyy mukauttaa alueen olosuhteisiin. Ennen yksittäisten viestintävälineiden kehittämistä kannattaa muotoilla kolme perusajatusta:

Tavoite: Mitä haluan saavuttaa?

Kohderyhmä: Kenet haluan saavuttaa?

Viesti: Mitä haluan kohderyhmäni ymmärtävän?

Se voisi näyttää vaikkapa tältä:

Tavoite: Kerro kaikille 6-18-vuotiaille Riikassa asuville lapsille kriisiin valmistautumisesta

Kohderyhmä: Kaikki 6-18-vuotiaat lapset Riikassa

Viesti: ”Jos tiedät, mitä tehdä kriisitilanteessa, voit pelastaa oman ja muiden hengen.”

3.1. Tavoitteet

Määritä kampanjallesi SMART-tavoitteet

Specific (Täsmällinen)

Muotoile tavoitteesi täsmällisesti. Mitä tarkalleen ottaen haluat saavuttaa? Mitä täsmällisemmin nämä määrität, sitä helpompi on määritellä työkalut ja välineet, joilla tavoitteeseen päästään.

Measurable (Mitattava)

Tee onnistumisen mittaamista mahdollista.. Esimerkiksi: ”Kerro 1 000 lapselle Suomessa kriisitilanteisiin valmistautumisesta seuraavien 12 kuukauden aikana.”

Achievable (Saavutettava)

Älä aseta liian korkeita tavoitteita. Tee tavoitteista realistisia.

Relevant (Olennainen)

Aseta tavoitteita, jotka liittyvät siihen, mitä haluat saavuttaa.

Timely (Aikaan sidottu)

Määritä kampanjallesi aika, jolloin se alkaa ja jolloin se arvioidaan.

Riikan esimerkissämme SMART-tavoite voisi näyttää tältä:

”Kouluta 6-18-vuotiaita lapsia Riikassa kriisitilanteisiin liittyen seuraavien viiden vuoden aikana.”

3.2. Kohderyhmän tavoittaminen

On tärkeää laatia suunnitelma, joka on mukautettu sekä omiin että yhteisön erityistarpeisiin. Keskity vaaroihin ja riskeihin, jotka ovat paikallisia ja merkityksellisiä väestöllesi.

Tärkein vaihe on tunnistaa kohderyhmäsi. Kenet haluat saavuttaa? Mitä tarkempi tämä kuvaus on, sitä helpompaa määrittely on.

”Kaikki 6-18-vuotiaat lapset Riikassa” on liian laaja. Kohderyhmä kannattaa jakaa pienempiin osiin:

- a) Kaikki 6-12-vuotiaat koululaiset Riikassa
- b) Kaikki 13-18-vuotiaat koululaiset Riikassa
- c) Kaikki Riikassa asuvat lapset, jotka eivät käy koulua.
- d) Kaikki Riikassa asuvat lapset, jotka eivät puhu latviaa.
- e) ...

Haavoittuvuus liittyy sosiaaliekonomiseen asemaan. Vähemmän kehittyneet yhteiskunnat ovat haavoittuvaisempia katastrofitilanteissa. Tämä pätee myös pienituloisten perheiden tai vähemmän koulutettujen perheiden lapsiin.

Vaikeimmat kohderyhmät ovat myös tärkeimpiä tavoittaa. Esimerkiksi maahanmuuttajaperheiden lapset, jotka eivät mahdollisesti puhu maan kieltä. Tai sellaisten perheiden lapset, joissa usein valitaan elämä yhteiskunnan ulkopuolella, esimerkiksi romaniperheet. Nämä haavoittuvassa asemassa olevat kohderyhmät saattavat tarvita suhteellisesti enemmän huomiota ja resursseja, vaikka kyseessä olisikin pienempi määrä ihmisiä. Varaa lisäresursseja heidän tavoittamiseensa.

Hyödyllinen väline kohderyhmän löytämisessä on ”esimerkkihenkilöiden” käyttö. Esimerkkihenkilö on kuvitteellinen henkilö kohderyhmästäsi, jolle annat tiettyjä tietoja, kuten nimen, iän ja asuinpaikan. Ota mukaan myös mahdollisimman monta kriisiviestinnän kannalta merkityksellistä yksityiskohtaa. Tämä onnistuu parhaiten kampanjasuunnittelijoiden kanssa pidettävässä aivoriihessä.

Esimerkkihenkilö 1 / 10 “Andris”

Nimi: Andris Berzins

Ikä: 12

Perhe: ainut lapsi, vanhemmat eronneet, asuu äidin kanssa

Asuu: Kerrostaloasunto Riikan keskustassa

Koulutus: Käy koulun 6. luokkaa

Harrastukset: Jalkapallo, tietokonepelit, retkeily

Tärkeimmät kiinnostuksen kohteet koulun ulkopuolella: Viettää aikaa kavereiden kanssa, pelaa tietokoneella

Kokemus kriiseistä: Koulu suljettiin tulvan vuoksi viisi vuotta sitten

Eriyiset haavoittuvuudet: Asuu lähellä jokea, joka joskus tulvii

Motivaatio hätätilanteeseen varautumiseen: Kokemusta tulvasta; sosiaalisesti aktiivinen henkilö

3.3. Yhteistyökumppaneiden tunnistaminen

Kuva: Eri kumppaneiden logoja

Paras tapa tavoittaa eri kohderyhmiä on löytää yhteistyökumppaneita, joilla on luonnollinen yhteys yleisösi. Koulut ovat ilmeinen kumppani, mutta myös partiolaiset, urheilujoukkueet tai vapaaehtoiset nuorisjärjestöt, kuten Punainen Risti tai paikallinen pelastustoimi.

Kun löydät oikeat yhteistyökumppanit, sinun ei tarvitse rakentaa enää niin paljon omaa verkostoa ja yhteyksiä. Pelastustoimella voi olla laaja hätätilavalmiuden asiantuntijoiden verkosto, mutta ei nuorten tai lasten verkostoa.

Varmista, että kumppaneillasi on oma intressinsä riskeistä tiedottamisessa. Vain jos se hyödyttää molempia, kumppanuus on arvokasta.

Esimerkkihenkilömme pelaa jalkapalloa, mutta ei ole varmaa, onko jalkapalloseura todella kiinnostunut valmistautumaan hätätilanteisiin. Ehkä koulu tai partio ovat hyviä yhteistyökumppaneita.

Paras käytäntö Yhteistyökumppanuudet

„Olimme tehneet töitä haavoittuvassa asemassa olevien nuorisoryhmien kanssa vuosien ajan. Olimme vierailleet kouluissa ja pitäneet tiedotustilaisuuksia. Kun myöhemmin lähestyimme lapsia suoraan, perheet muistivat meidät koulusta. Vanhemmat luottavat opettajiin. Ja opettajat luottavat meihin. Se tarjosi meille mahdollisuuden tavoittaa vanhemmat ja saada nuoret mukaan työhömmе.”

Ilze Norvaiša. TREPES Creative

3.4. Viestit

Viestisi liittyvät läheisesti tavoitteisiisi. Se on se, mitä haluat välittää kohderyhmälle. Mitä selkeämpi viestisi on itsellesi, sitä helpompi on muotoilla se yleisöllesi.

Muotoile viesti kohderyhmällesi - lapsille ja nuorille. Asetu heidän asemaansa ja mieti, miten he reagoisivat viestiisi. Käytä esimerkkihenkilöitä vahvan viestin muotoilun apuna.

Viesti ei ole välttämättä iskulause. Selkeys ja täsmällisyys on tärkeämpää kuin iskevän lauseen löytäminen.

Yllä olevalla esimerkkihenkilöllä, Andrisilla, on tiettyä kokemusta tulvista. Hän on myös sosiaalisesti aktiivinen henkilö, ja on todennäköistä, että häntä motivoi vastuun ottaminen tilanteesta, jonka hän tietää olevan mahdollinen: ”Voit pelastaa itsesi ja perheesi hengen, kun olet valmistautunut.”

Muita lapsille suunnatun kriisiviestintäkampanjan viestejä voivat olla:

- Hätätilanteisiin valmistautuminen pelastaa ihmishenkiä.
- Olet tärkeä osa yhteisöä.
- Hätätilanteisiin valmistautuminen voi olla seikkailu.
Ajatuksesi ja ideasi ovat tärkeitä

3.5. Resurssit

Tämä on SMART-tavoitteiden A-kirjain, joka tarkoittaa saavutettavissa olevaa. Älä suunnittele enempää kuin mitä voit hoitaa. Lasten ja nuorten osallistaminen edellyttää henkilökohtaista viestintää ja suoraa osallistamista. Se vie aikaa. Varmista, että sinulla on rahaa ja ihmisiä

kampanjan toteuttamiseen. Muussa tapauksessa: laita kampanja oikeaan mittasuhteeseen ja pienennä sitä.

3.6. Kampanjan muistilista

Esimerkki graafisesta ulkoasusta, helppo tulostaa ja käyttää luetteloa

Olen asettanut kampanjalleni tarkat ja SMART-tavoitteet:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

Kohderyhmäni on:

1. _____
2. _____

Minulla on vähintään kolme henkilöahmoa kutakin kohderyhmää varten, ne ovat:

1. Nimi: _____
2. Nimi: _____
3. Nimi: _____
4. Nimi: _____
5. Nimi: _____
6. Nimi: _____

Olen muotoillut selkeät viestit, jotka välitän kohderyhmälleni:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

Tarvitaanko mukaan yhteistyökumppaneita kohderyhmän tavoittamiseksi?

Kyllä, yhteistyökumppanini ovat:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

Ei

Tärkeimmät viestini kohderyhmälleni ovat:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

Tarvitsen seuraavia lisäresursseja kampanjan toteuttamiseen:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

3.7. Esimerkkihenkilön kortti

Esimerkki graafisesta ulkoasusta, helppo tulostaa ja käyttää luetteloa

Esimerkkihenkilö	
Nimi:	_____
Ikä:	_____
Perhe:	_____
Asuu:	_____
Koulutus:	_____
Harrastukset:	_____
Tärkeimmät kiinnostuksen kohteet koulun ulkopuolella:	_____
Kokemus kriiseistä:	_____
Eriyiset haavoittuvuudet:	_____
Motivaatio häätälanteeseen varautumiseen:	_____

4. Kommunikointi lasten kanssa

Lasten kanssa kommunikointi tarkoittaa aktiivisuutta. Ole luova viestijä; osallista yleisöäsi ja kuuntele heitä. Tähän lukuun on koottu muutamia hyödyllisiä ideoita, jotka helpottavat viestintääsi.

4.1. Seitsemän olennaista asiaa lasten kanssa viestintään:

1. Muista käytännölläisyys

Aikuisina me teoretisoimme ja jäsentelemme asioita ymmärtääkseen niitä. Lapset käsittelevät tietoja intuitiivisesti ja suoraan. Pidä teoreettiset kehukset ja luokkahuonetyyppiset luennot minimissä. Sen sijaan, että kerrot ruotsalaiselle lapsiryhmälle, että merenpinta voi nousta keskimäärin 70 cm tulevina vuosina, menkää ulos ja kävelkää rannalla. Kuinka paljon on 70 cm? Mitä se tarkoittaa lähellä oleville taloille? Laita heidät miettimään.

2. Pelillistäminen

Jokainen ymmärtää asioita paremmin, kun teemme niitä itse, eikä niistä vain kerrota. Harjoitukset ovat hauskoja, ja niiden oppimisvaikutus on suurempi. Varsinkin nuoremmille lapsille retkestä voi tehdä pelin antamalla pisteitä tai antamalla ryhmän ottaa kuvia riskeistä tai vaaroista. On ok tehdä siitä hauskaa.

3. Ota vanhemmat mukaan

CBSS:n vuonna 2023 tekemän esiselvityksen perusteella tiedämme, että aikuiset ovat suuri este lasten tavoittamisessa. Vanhemmat, joilla ei ole tietoa riskeistä ja hätätilanteisiin valmistautumisesta, voivat olla esteenä lasten tavoittamiselle. Kun harjoituksia järjestetään erityisesti haavoittuvissa asemassa olevissa tai kouluttamattomissa yhteisöissä, myös vanhemmat on otettava mukaan.

4. Pidä asiat paikallisina

Harjoitusten ja tiedotusmateriaalin on vastattava kohdeyhteisön tilannetta. Maanjäritysharjoituksesta ei ole hyötyä Helsingissä, mutta sellainen kannattaa ehdottomasti pitää Reykjavikissa.

Tallinnalaiset koululaiset voivat valmistautua siihen, että he ovat viikon ilman sähköä. Turvallisten paikkojen löytäminen, tieto siitä, mistä löytää tietoa, ja tietoisuus seurauksista maanjärityksestä tai sähkökatkoksesta riippumatta ovat yleisiä vaiheita hätätilanteeseen valmistautumisessa uhkatyypistä riippumatta.

5. Ratkaise ongelmia

Älä vain kerro vaan esitä kysymys, joka herättää ajatuksia. Miten ratkaisisit ongelman? Mitä tekisit, jos isä ja äiti eivät olisi kotona? Kenelle soittaisit? Miten ottaisit yhteyttä ihmisiin, jos sähköä ei ole kännykän lataamiseen?

Lapset ja nuoret voivat haastatella vanhempiaan näistä asioista. Se on hyvä tapa ottaa aikuiset mukaan.

”Pelko siitä, että lapsille annetaan liikaa vastuuta, on yläluokan ongelma. Köyhien perheiden lapset ottavat vastuuta hyvin nuoresta lähtien.”

Ellen Khokha, The Growing Place Child Development Center, Santa Monica

6. Salli vastuun ottaminen

Luota lapsen vastuunottamiseen. Erityisesti sosiaalisesti haavoittuvassa tilanteessa olevassa ja pienituloisissa perheissä lapset ottavat vastuuta jo varhain. Lasten mukaan ottaminen ja vastuun antaminen on voimaannuttavaa ja kannustaa heitä välittämään tietoa vanhemmilleen. Tämä ei tarkoita sitä, että lapsen taakkana on huolehtia perheestään hätätilanteiden varalta. Mutta kun kommunikoit lasten kanssa, ole rohkea ja suhtaudu heihin vakavasti.

7. Kuuntele

Muista antaa lapsille ja nuorille tilaa ilmaista ajatuksiaan. Kuuntele, mitä heillä on sanottavaa, ja ota nämä ideat mukaan työhösi. Työpajat, joissa lapset voivat ilmaista käsityksensä riskeistä ja hätätilanteista, voivat olla erittäin arvokkaita kehitettäessä lapsille ja nuorille suunnattua viestintämateriaalia.

4.2. Lapsille kirjoittaminen

Harjoitusten ja käytännön työn tulisi olla viestintäkampanjanne keskiössä, mutta voitte tarvita tietenkin myös kirjallista materiaalia.

Tärkeintä on muistaa, että lapsilta puuttuu aikuisten kokemus. Riikalaisille koululaisille suunnatussa tekstissä voisi olla tämä kohta:

”Vakavan tulvan sattuessa monet perheet voidaan joutua evakuoimaan väestönsuojiiin”

Sellaiset käsitteet kuin ”tulva”, ”evakuointi” ja ”väestösuoja” saattavat herättää mielikuvan aikuisten päässä, mutta lapset eivät niitä ymmärrä. Muista selittää, mitä se tarkoittaa:

”Rannikolla oleva myrsky saattaa työntää vettä jokeen ja saada sen tulvimaan yli kuin allas, jossa on liikaa vettä. Lähistöllä asuvat ihmiset saattavat joutua jättämään kotinsa ja asumaan muualla, kunnes vesi on laskenut ja paluu on turvallista.”¹

Nämä ovat muutamia muita vinkkejä ja vihjeitä, jotka ovat hyödyllisiä kaikessa kirjoittamisessa, erityisesti kirjoittaessasi lapsille.

1. Käytä yksinkertaista kieltä. Pidä lauseet lyhyinä ja vältä vaikeita sanoja.
2. Kirjoita lyhenteet auki. Kirjoita esimerkiksi eikä "esim."
3. Oletuksena on, että lukija ei tiedä asiasta mitään etukäteen. Tämä pätee useimpiin kirjoituksiin, mutta erityisesti lasten kanssa kommunikoitaessa. "Katastrofi", "häätätilanne"; "kriisi" ja "valmius" ovat sanoja, jotka täytyy selittää, kuten edellä olevassa esimerkissä.
4. Tarkista tekstisi ylhäältä alas. Kun jotakin asiaa ei selitetä, lukijasi, erityisesti lapset, kompastuvat siihen ja lopulta menettävät keskittymisensä.
5. Käytä esimerkkejä ja piirrä mielikuvia. Abstrakteja aiheita on helpompi ymmärtää, jos käytät esimerkkiä tai selität, mitä tarkoitat mielikuvalla.

”Kuten aikuisille - mutta paremmin”

Ruotsin turvallisuusvirasto (MSB) on kehittänyt verkkosivuston, joka tarjoaa kriisitietoa ja valmiustietoa lapsille. He kirjoittavat ”Writing for children about crisis” -oppaassaan seuraavasti:

Tiedämme, että monet viranomaiset epäröivät lapsille kirjoittaessaan. Yleinen väite on, että on vaikea tietää, miten heille kirjoitetaan. Jos joku kysyy meiltä: ”Miten lapsille kirjoitetaan?”, vastaamme yleensä: ”Kuten aikuisille - mutta paremmin”

Kriisitilanteessa kaikki tarvitsevat mahdollisimman selkeitä tietoja - olivatpa he sitten lapsia tai aikuisia. Kunhan olemme selkeitä ja pidämme asiat yksinkertaisina, meidän ei tarvitse pelätä, että jokin menee pieleen. Muistele, miten itse halusit, että sinua puhutellaan, kun olit lapsi - kirjoita samalla tavalla!

Jos tunnet lapsia ja nuoria, mieti, miten puhut, kun selität heille jotakin. Yrität luultavasti olla selkeä, täsmällinen - ja samalla kunnioittava. Yrität ehkä antaa hyviä esimerkkejä ja selittää, miten asia vaikuttaa lapseen.

Esimerkki:

- *Älä kirjoita näin: ”Tulvan sattuessa talo voidaan joutua evakuoimaan.”*
- *Kirjoita sen sijaan näin: ”Jos kotisi alueella on tulvavaara, sinun ja perheesi on ehkä poistuttava kotoa, kunnes vaara on ohi.”*

Lähde: Writing for children about crisis, Ruotsin turvallisuusvirasto MSB, käännetty ruotsista

4.3. Käytännön viestintätyökalut

Tehkää kävelykierros

Järjestä kävelykierros kaupungissasi tai alueellasi vaarojen tunnistamiseksi. Onko alueella jokia, jotka voivat tulvia? Mitä seurauksia sillä olisi? Mitä se tarkoittaisi? Mitä tapahtuu, jos sähkökatkeavat keskustasta? Lapset ja nuoret voivat itse tunnistaa vaaratekijöitä, joista voidaan keskustella järjestäjien kanssa.

Tämä on hyvä harjoitus, joka voidaan tehdä yhdessä aikuisten kanssa. Joko ottamalla vanhemmat mukaan kävelykierrokselle tai esittelemällä tulokset vanhemmille.

Pakatkaa reppu

Mitä pakkaisit reppuusi mukaan, jos joutuisit lähtemään kotoa? Tämä on loistava harjoitus, jonka avulla nähdään käsitys siitä, mikä hätätila on ja mikä on heille tärkeää.

Harjoitukseen voi tuoda mukana oikeastikin repun ja täyttää sen hätätilanteessa tärkeillä asioilla.

Roolileikki hätätilanteesta

Voit jakaa lapsiryhmän eri rooleihin ja leikkiä hätätilannetta. Esimerkiksi:

1. Katastrofin jalkoihin joutunut perhe (yksi tai useampi)
2. Paikallinen palokunta reagoivana tahona
3. Toimittajat
4. Poliisi
5. Naapurit
6. Kaupunginjohtaja/viranomaiset
7. Vapaaehtoisnuoret
8. Koulu
9. Muut ryhmät, joihin tilanne vaikuttaa

Kuvitteellisessa hätätilanteessa nämä ryhmät ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Roolileikkiä valmisteltaessa kullekin ryhmälle annetaan ohjeet siitä, mikä on heidän roolinsa ja tarkoituksensa leikissä. Koko pelin ajan vetäjätiimi antaa ryhmille impulsseja. Alussa esimerkiksi tulva on saattanut aiheuttaa sähkökatkoksen. Kaikkien ryhmien on ajan mittaan hoidettava tämä tilanne ja improvisoitava, mitä he tekisivät. Koko harjoituksen ajan vetäjätiimi antaa ryhmille yhä enemmän ja enemmän impulsseja. Anna leikin jatkua tuntien ajan, jotta ryhmillä on aikaa improvisoida ja keksiä ideoita.

Ei ole oikeaa tai väärää vastausta. Lopussa käytetään runsaasti aikaa tilanteen ja ryhmien erilaisten reaktioiden ja toimien arviointiin. Miksi ryhmät reagoivat niin kuin reagoivat?

Etsi hyvän tahdon lähettiläitä

Pienet lapset odottavat vanhemmiltaan ohjausta. Teini-ikäiset vapautuvat vähitellen vanhemmistaan ja etsivät muita roolimalleja. Yhteistyökumppanuus muusikoiden, näyttelijöiden tai muiden nuoriin selvästi vaikuttavien henkilöiden kanssa avaa uuden tavan kommunikoida nuorten kanssa. Lähettiläisi näyttää esimerkkiä kohderyhmällesi.

Kriisejä ja katastrofeja käsittelevä työpaja

Jos kohderyhmänäsi ovat helsinkiläiset koululaiset, mene kouluihin ja keskustele kohderyhmäsi kanssa. Kysy lapsilta ja nuorilta, mitä kriisi tarkoittaa heille. Toteuta tämä aivoriihi, jossa jokainen esimerkiksi kirjoittaa korttiin, mitä katastrofi tai hätätilanne tarkoittaa hänelle itselleen. Selitä, ettei ole olemassa oikeaa tai väärää, ja kerää sitten kortit ja jaa tulokset ryhmän kanssa. Keskustele nuorten kanssa siitä, miksi he määrittelevät kriisin juuri niin kuin määrittelevät.

Kuvitelkaa seuraavaksi, mitä lapset tekisivät hätätilanteessa. Miten hätätilanteeseen voi valmistautua?

5. Muistilista hätätilanteeseen pakattavaa reppua varten

Vesi ja ruoka

- Pullovetä (Juot enemmän kuin uskotkaan - jopa 3 litraa päivässä)
- Säilyvää ruokaa (ruokatölkkejä, kuivattuja hedelmiä, energiapatukoita)
- Lemmikkien ruoka
- Purkinavaaja

Vaatetus ja nukkuminen

- Lämpimiä vaatteita (pipo, käsineet, sukat, pitkät alusvaatteet)
- Hyvät kengät
- Sadevaatteet
- Viltti tai makuupussi

Terveys ja hygienia

- Ensiapupakkaus
- Henkilökohtaiset hygienia tuotteet (hammasharja, hammastahna, saippua ja muut hygienia tuotteet).
- Lääkkeet (esimerkiksi insuliiniruiskut, jos olet diabeetikko.)
- Vaipat tai pikkulasten vauvatarvikkeet

Työkalut

- Monitoimityökalu tai Sveitsin armeijan veitsi
- Taskulamppu (ja varaparistot)
- Paristokäyttöinen tai kammella käytettävä radio
- Varaparistoja
- Pilli (avunpyyntöä varten)
- Tulitikkuja tai sytytin vedenpitävässä pakkauksessa
- Karttoja (Puhelimesi ei välttämättä toimi.)

Asiakirjat ja rahat

- Kopiot tärkeistä asiakirjoista (henkilöllisyystodistus, passi, vakuutukset, potilastiedot)
- Käteistä (pieniä seteleitä) ja kolikoita
- Hätyhteystiedot (perheen tai yhteisön puhelinnumerot)

Mukava olla mukana

- Kirja
- Suosikkipelisi, pelikortit

6. Muistilista riskien tunnistuskierrosta varten

Ennen kuin aloitat

1. Ole tarkkana: Mitä mielenkiintoisia tai epätavallisia asioita huomaat?
2. Kysy kysymyksiä: Miksi joku voi olla vaarallista? Miten se voidaan korjata?
3. Keskustelkaa ratkaisuksista: Mitä voidaan tehdä kunkin havaitsemasi vaaran ratkaisemiseksi tai vähentämiseksi?

1. Liikenne

- Onko reitillä vilkkaita katuja, joilla on paljon autoja?
- Missä ei ole suojateitä ollenkaan?
- Oliko matkalla liikennevaloja tai valokylttejä, jotka eivät toimineet?

2. Tulva

- Löydätkö matalia alueita, jotka voivat kerätä vettä rankkasateiden aikana?
- Ovatko katuviemärit puhtaita vai tukossa?
- Näetkö merkkejä aiemmista tulvista, kuten veden jättämiä jälkiä rakennuksissa?

3. Myrskyt

- Huomaatko puita, joissa on kuolleita oksia, jotka voivat pudota myrskyn aikana?
- Ovatko katot turvallisia ja ovatko kattotiilet tai -pellit paikoillaan?
- Huomaatko irtonaisia esineitä, jotka voisivat lentää kovassa tuulessa?

4. Tulipalo

- Näetkö rakennuksia, joissa on vanhoja puurakenteita?
- Onko lähellä paikkoja, joissa on paljon helposti palavaa materiaalia (kuten roskia tai kuivia lehtiä)?
- Näetkö palotikkaita, ja ovatko ne vapaita ja helppokulkuisia?
- Näetkö paloposteja, onko niiden edessä jotakin?

5. Terveys

- Näetkö jossakin täynnä olevia roskiksisia?
- Näetkö merkkejä tuhoeläimistä, kuten rotista tai hyönteisistä?
- Huomaatko epämiellyttäviä hajuja, jotka viittaavat jäte- tai viemäriongelmiin?
- Ovatko suihkulähteet tai lammikot puhtaita vai likaisia?

6. Rakennukset

- Onko seinissä tai perustuksissa halkeamia?
- Onko lähellä rakennustyömaita, ja onko alueet turvallisesti eristetty?

7. Leikkikentät ja puistot

- Onko leikkipaikoilla rikkiäisiä välineitä tai vaarallisia pintoja?
- Ovatko penkit, pöydät ja muut julkiset kalusteet hyvässä kunnossa?

8. Onko yhteisösi valmistautunut?

- Missä on lähin poliisiasema ja paloasema?
- Näetkö yleisiä ilmoitustauluja, joissa näet hätänumerot?
- Huomasitko julkisia rakennuksia, joissa on väestönsuoja?

- Näetkö missään koulutusmateriaalia turvallisuudesta ja valmistautumisesta?
- Onko koulussasi pelastussuunnitelma näkyvässä?

7. Lasten suojelua koskevat periaatteet

Viestintä lasten kanssa tarkoittaa lasten ottamista mukaan työhösi. Kuuntelet heidän ideoitaan ja otat heidät mukaan viestien ja harjoitusten kehittämiseen.

Vastuu on kuitenkin aikuisilla. Lasten osallistaminen prosessiin on tärkeää, jopa välttämätöntä osallistavalle kriisiviestinnälle, mutta se vaatii järjestäviltä aikuisilta lisävastuuta.

Itämeren valtioiden neuvosto on laatinut ”lasten suojelua koskevat käytännösäännöt”, jotka sisältävät nämä keskeiset ohjeet lasten kanssa työskentelystä. Siinä lukee:

Lasten kanssa työskentelevä henkilöstö ei saa koskaan:

- Lyödä tai muutoin käydä fyysisesti lasten kimppuun.
- Osallistua seksuaaliseen kanssakäymiseen tai olla seksuaalisessa suhteessa kenenkään alle 18-vuotiaan kanssa riippumatta täysi-ikäisyyden/suostumuksen iästä tai paikallisista tavoista.
- Muodostaa lapsiin suhteita, joita voitaisiin pitää hyväksikäyttönä tai väärinkäytöksenä.
- Toimia tavoilla, jotka voivat olla hyväksikäyttöä tai saattaa lapsen hyväksikäytön vaaraan.
- Käyttää kieltä, tehdä ehdotuksia tai antaa neuvoja, jotka ovat sopimattomia tai loukkaavia.
- Käyttäytyä fyysisesti sopimattomalla tai seksuaalisesti provosoivalla tavalla.
- Hyväksyä tai osallistua lasten sellaiseen käyttäytymiseen, joka on laitonta, vaarallista tai loukkaavaa.
- Käyttäytyä tavalla, jonka tarkoituksena on häpäistä, nöyryyttää, vähätellä tai halventaa lapsia, tai muutoin syyllistyä minkäänlaiseen henkiseen väkivaltaan.
- Syrjiä, kohdella epäoikeudenmukaisesti eri tavoin tai suosia joitakin lapsia toisten lasten kustannuksella.
- Viettää liikaa aikaa yksin lasten kanssa erillään muista tavalla, joka voidaan tulkita sopimattomaksi.
- Altistaa lasta sopimattomille kuville, elokuville ja verkkosivustoille, mukaan lukien pornografia ja äärimmäinen väkivalta.

- Asettaa itseään asemaan, jossa altistuu väärinkäytösväitteille.
- Ottaa valokuvia, ääni- tai AV-tallenteita tai kuvata lapsia muulla tavoin ilman heidän ja heidän huoltajiensa nimenomaista suostumusta.
- Kerätä, tallentaa tai levittää tietoja yksittäisistä lapsista.

Löydät koko [CBSS:n lapset vaarassa](#) tekstin verkosta.